

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:

Negyedévre 1.50 kr. Két óra 1.—kr.
Félévre 3.— » Egy óra —.50 »
Egész évre 6.— » Egyszeri helyben és vidéken 6 kr.

HIRDETÉSEKET

Árszabály szerint számítunk. Bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyiltér minden sor 20 kr.

FŐMUNKATÁRS:
CSENGEY GUSZTÁV.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:
DR. BARTHA BÉLA.

KIADÓ:
STEINFELD JENŐ.

ŐRÁLLÓ.

POLITIKAI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelen hetenkint kétszer u. m.: szerdán és szombaton.

SZERKESZTŐSÉG:

hova a lap szellemi részét illető közlemények s előfizetési díjak küldendők SÁROSPATAK, GORTVAY-FÉLE HÁZ

A hirdetési díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások a kiadóhoz, Steinfeld Jenő nyomdászhoz küldendők.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmertelen leveleket nem fogadunk el

A főrendiház szavazata.*

Tehát győzött a klérikalís és a feudális reakció.

A nemzeti haladás és az egyenlőség eszménye vereséget szenvedett a főrendiházban.

A 21 szavazattöbbség hadizenet az állami és emberi jogoknak, nyilatkozata a hatalmi gőgnek, mely haza, király fölé a felekezeti és az osztály előjogokat helyezi, mely jogosultnak nyilatkoztatta ki, hogy a római kuria és a bécsi reakcionárius körök beavatkozhatnak Magyarország jogába.

Annyit tesz, hogy te magyar nép, ti polgárok, munkások és lateinerek arra vagytok csak jók, hogy adót fizessetek és véreteketszát ontsátok azon államért, mely felett a királyi és nemzeti jogok háttérbeszorításával is egyes kiváltságosak akarhatnak rendelkezni.

A 21 szótöbbség annyit jelent, hogy a méltóságos főrendek veletek még a házasságkötésnél se akarnak egyenlők lenni, isszonyodnak a gondolatától, hogy valamely vékony dongáju főúrisarj esetleg törvényes házasságra léphessen egy zsidó nővel is, mert hisz vannak előkelő urak, a kik a házasság szentségét úgy értelmezik, hogy nincs sértve a házasság szentsége a maitresszek tartása által, de nem szentség azon házasság, melyet polgári kötés mellett, a hitvestársi hűség, a becsület-es család élet szentel meg.

Ezeknek a forma kell, ezekre áll az írás szava, megtartják a betűt s megölik az ígét, megszürik a szunyogot, elnyelik a tevét.

Am ha a klérikalísok, reakcionáriusok és a bécsi udvar poroszló, így gondolkodnak, az ő dolguk, de a magyar nemzet kötelessége az arcába vágott kesztyűért méltó elégtételt szerezni, kitűzni a magyar demokrácia zászlóját, hogy a négy folyam között önézretre ébredjen mind az, a kiből él a polgári és emberi öntudat, a ki át akarja épen adni utódjaira a magyar hazához és királyhoz való hűséget, meg akarja óvni a szabadságot a középkori lovagok merényletétől.

Azok ellenében, a kiknek agyára még a középkor sötétsége nehezül, oda kell állítani az ujkor

* Lapunk egyik kiváló munkatársától közöljük e cikket, mely erős hangon, de hűen fejezi ki a szabadelvű magyar közvélemény gondolkozását

Lovassy László börtöndala.*

Mennydörög a bűn ifjú fejemre.
Vedd kora búcsú nap nappali fény.
Üdv neked éjjel! melyet imádozt
Szarvaival dúlt despota kény.
Nemde sötét szül pusztá sötétet.
Tiszta világnak magzata fény.
Rab maga hát, ki tömlőcöt állit,
Hol nyomtatottan túrjon a rény.¹
Jertek az áldást dörteni rája,
Legyen örök rab lelke homályá
S rémesen hah-há zúgni velem
Eljen az áldott fejedelem!

Ösmerek én egy nagyszerű házat,
Egy apa van bent, gyermeke sok.
És síma szolgák gyermekit áldik,²
Én is e háznak sarja vagyok,
Kis javú szomszéd éle mögöttem³
Kis kalyibáján tűz úte ki.
Le s bele égett mindene; — védül
Nem futa e ház népe neki.
Nép, apa, szolgák, rémes az átok,
Melyet az égett kére reátok.
Én, ki fiának tápot adék,
Tiz nyarú díjam, börtöni bék!

* Az Őrállo 12. számában közölte e verset Esedy Károly lelkész ur, de hiányosan. Most Apostol Mihály varbói ref. lelkész ur szívességéből egész terjedelmében közölhetjük e sötét fájalmában megrázó költeményt.
¹ Az első versszak 8-ik sora végén levő „rény” szó a 30 as évek utólján használtott, még nyomtatott könyvekben is, de csakhamar kiment a divatból, valószínűleg azért, mert nem fejezi ki hűen a virtus latin szó valódi értelmét.
² A második versszak 3-ik sora végén levő „áldik” szó is csak kevés ideig volt divatban s felhagytak vele a szócsinálók. A. M.
³ Lengyelország.

evangéliumát, mely a testvériség, egyenlőség és szabadság szent ígét hirdeti s az önézretre ébredett magyar nemzet szava, mint az ég dörgése harsogja túl a a diadalmos reakció örömrivalgását.

A magyarhoni protestánsok színe-java ott küzdött a szabadelvű táborban.

Ott volt az aggastyán Szentiványi Márton, a dunáninnen evang. kerület felügyelője, ott a két agg püspök, Kun és Karsay.

Hitrokoni szeretettel s tisztelettel s a szabadelvűek büszkeségével hajtjuk meg lobogónkat előttük.

De hiányoztak a szavazásnál Prónay Dezső báró egyetemes felügyelő s Baltik Frigyes dunáninnen evang. püspök.

Nem tudjuk kimagyarázni távollétüket.

A lefolyt küzdelem nem egyszerű felekezeti küzdelem volt. Arról volt szó, hogy a katolikus hierarkhia felfogása szab-e irányt minden más felekezetnek és az államnak, vagy a nemzet akarata; arról volt szó, hogy melyik erősebb, a katolikus egyház hajthatatlan dogmája és a vele szövethetett bécsi reakció-e, vagy a magyar állam.

Itt habozásnak nem lehet helye, itt helyt kell állani mindenkinek.

Igy elmaradásukat csak véletlenségnek, vagy el nem háríthatott akadálynak kell tekintünk, mert náluk fel nem tehetjük, hogy akkor, midőn a kard éle szívünknek van szegezve, akkor ők ne lettek volna a hű sereg élén, a mely el van határozva, hogy a végsőig küzd a hazáért, az emberi jogokért és az eszmét megölni nem engedi.

Kettős kötelessége ma minden igaz magyar-nak harca készen állani.

Az a jól ismert nemzetellenes hatalom vesztélyt akar felidézni a nemzet és a király között és hazánk minden bel- és küllellenségét a magyar ellen lázítja.

Azt mondják, a Kossuth emlékeért akarnak bennünket büntetni.

Meglehet, hogy egyesek túl mentek a határon, és nem vették figyelembe a nagy halott és a magyar király közötti kényes érzelmi ellentétet.

Én a gyász első napjaiban éppen e lapok hasábjain figyelmeztettem nemzetemet a kellő óvatosságra és a túlzások elkerülésére, mert jelez-

tem, hogy ezt ellenünk a reakcionáriusok kifogják zsákmányolni.

Royalista, de magyar vagyok minden izemben, azért volt bátorságom a fájdalom első leverő rohamában az óvatosság szavait hangoztatni.

De a mint abban nézetemet kimondottam, ma ép oly határozottan a hazafi s a király hű alattvalója meggyőződésével mondom, hogy mi — a szabadelvű egyházpolitika hívei — vagyunk igaz magyar királpártiak és nem Vasváry Kolozs, Széchenyi Antal és Zichy Nándor követői. Mert mi küzdünk egyszerre a magyar nemzet és király jogaiért, melyeket közöseknek tartunk s forrásukat egynek ismerjük, ez a forrás a hűség és szeretet.

Mi harmoniát akarunk a nemzet és király között s a ki a pillanatnyi félreértést, vagy egy alapjában nemes érzület netáni túlzásait meg hasonlásra akarja felhasználni, az nem hazafi, nem igaz magyar.

Ha a királyunk körüli előkelő méltóságok nem az osztrák császár szolgái, hanem a magyar király hívei, a magyar haza hű fia, akkor a pillanatnyi félreértések elhárítására, nem azok kiélesítésére törekednének.

Kötelességük megmagyarázni a szeretett és jó magyar királynak, hogy a magyar nemzetnek Kossuth Lajos iránti mély szeretete nem áll ellentétben a magyar király iránti hűséggel.

Mert ha Kossuth mint politikus követett is el hibát, ha ő nem volt is ment, mert nem is lehetett, az emberi gyarlóságoktól, azért mégis feledhetetlen marad a magyar nemzet előtt, mert senki nálánál hűbb kifejezést nem tudott adni a nemzeti aspirációknak, *tündöklő példát adott arra, hogy a ki egy nagy nemzeti eszmétől van áthatva, annak se jó, se balsorsban nem szabad elcsüggedni, hanem egy egész életet kell szentelni az eszme szolgálatára.*

A magyar nem a forradalmár Kossuthot, hanem a magyar demokrácia és a szabadelvűség bajnokát tisztelte s szerette Kossuthban.

A kormány pedig vonja le a következtetéseket a lefolyt eseményekből.

Távolítsa el a közzolgálatból a megbízhatlan, valódi mivoltukban reakcionárius elemeket, a kik a kiváltságok mohos, avult bástyáját védik s mindent sportszempontból ítélnék meg.

Börtön az élet, — rabja az ember
Eljen az önkény, — ellene viv.
És mi az ember? — börtön. — A lélek?
Foglya, s mulékony zsarnoki miv.
Börtön az Isten, melyben a vakság
Fogva van és a biblia hív.
Börtön az élet, börtön az ember,
Börtön az Isten, börtön a szív.
Szívbe csukottan boldogul élvén
Függetem az édes pillanat élvén.
S most örömmel e falon át
Hallom a multból hattú dalát.

Nem! nagy időben nemtelen a bű.
Aldozatot kért a honi vész.
Sors szava: „önként veszszen az egyes,
Hol teljes üdvöt vár az egész!”
Fel haza! fel nép! lelketed edzzed,
Melyet előtt a képtelen éj.
Sorsod öröm, bű s őseid intnek
Hogy szabadon, hogy nemzetül élj.
S majd ha leszálland napja fiadnak,
Éjj virányid fényre viradnak,
És az ölv vész messze rohan:
Aldd meg az ifjat hamvaiban.

Séta a Nagyerdőn piros püsköst napján.

(Debreceni különlegesség)

Ha valaki még nem volt Debrecenben, de szeretne eljönni s megismerni annak lakosságát: ajánlom, hogy püsköstkor látogasson el ide. Mert ha máskor jön, két hét alatt se lát annyit, mint ilyenkor két óra alatt. El-

kezdve a négyes fogatok gentry tulajdonosaitól a hires talyigásig, a polgármestertől a legutolsó napszámosig az egész Debrecen együtt van piros püsköst másodnapján a Nagyerdőn, mint az Isten házában. Igen. épen úgy, mint az Isten házában, hol a krisztusi szeretet mindenkit egyenlővé tesz, de azért az ülőhelyek rangfokozat szerint vannak beosztva! . . . De ne antcipáljunk, kezdjük előlről, amint illik, a sétát s induljunk a „nőpüsköst”-re sietőkkel Debrecen középpontjából, a nagytemplom előtti egyháztérről.

A séta ez alkalommal nem lesz valami kellemes, mert rekkenő a hőség s nagy a por, ami ugyan itt épen nem feltűnő, mert rendes dolog, sőt a debreceni ember büszke rá s azt állítja, hogy ez a por egészségesebb, mint a legkitűnőbb hegyi levegő. Ime az Egyháztérre nyíló uccák mindenkébből egymásután előrobogó ekhós és ekhótlan szekerek, illetőleg a rajtok ülő, öreg és ifju ünnepnap ruhába öltözött civisek és „civá”-k már is élvezik ezt az áldott port, pedig még alig mult el délután két óra. A rettenetes porfelhő, melybe a szekeren ülők burkolóznak, még nagyobb lesz, mikor a Péterfiára kikanarodnak az Egyháztérről s betakarja szépen azokat is, kik a széles utca széles gyalogjáróján hullámanak szintén kifelé. A szekérsornak hiába várnók a végét, mert délutáni 4 óráig meg nem szűnik az, folytonosan özönlik a Nagyerdő felé az egymástérő s zsúfolásig megtöltött „kis vonattal”, mely ezuttal nagyinak is megjárna. Egy kis félórai pornyelés után, derekasan megizzadva mi is kiértünk az erdőre, hol a szokatlan látvány egész nagy-szerűségében azonnal szemünk elé tárul. Az erdőre vezető gyönyörű sétány végén van a „Dobos vendéglő” s annak kerített nyári helyiségében legalább kétezer ember ül már a jó hűvösön s hallgatja a „Magyar-testvérek” hallgatónótáit. Ettől balra terül el egy, a pesti városli-gethez hasonló, de azt szépségben, üdeségben felülmúló park; annak az utain is ezrével hullámköz az ünnepi nép-ség; az öregek gyönyörködnek a fiatalokban, a fiatalok

A magyar nemzet pedig igyekezzék elfeledtetni az egyesek tulkapásaiból eredett félreértéseket, melyek kifejlődését nem a szabadelvű férfiak, hanem a fauatikusok mozdították elő.

Legyen erős a magyar az elvek és a haza iránti szeretetben, az érték vívott küzdelemben s tántoríthatatlan, a király iránti hűségben.

Vis et nequitia quidquid oppugnant ruit!...

A papi fejedelmek világi ereje s a kamarilla gonoszsága buktatta meg a felsőházban a kötelező polgári házasságot.

Es sok ezer bajnak, sok ezer veszedelemnek ez az erő, ez a gonoszság volt az okozója Magyarországon, több mint három század óta.

A kamarilla gonoszsága egymagában, a papi fejedelmek világi ereje nélkül, alig árthatott volna csak egyetlen egyszer is, . . . de a kettőnek együtthatása rombolt, pusztított itt minden időben.

Az tehát Magyarországon ma a leghazafiasabb törekvés, mely a papi fejedelmek világi erejét megtörni, megsemmisíteni tűzte ki legfőbb céljául, feladatául.

De hát lehetséges-e ilyen célt, ilyen feladatot csak kitűzni is, nem hogy elérni, megvalósítani, a jelen körülmények közt? . . .

Lehetséges, ha a nemzet mint „egy ember” vállalkozik arra.

A nemzetet az alsóház képviseli nálunk.

Tehát azon zászlóra, a melyet most, vesztett csatája után vesz kezdébe az alsóház, tovább küzdve a szabad eszmékért, ez legyen írva: meg kell törni, meg kell semmisíteni a papi fejedelmek világi erejét. . . .

A papi fejedelmek világi ereje Magyarországon azon botban van, a melyet Róma adott az itteni biboros pástorok kezébe.

Rég veri már a magyart a Teremtő ezzel a bottal. Ketté kell azt törni, . . . s akkor meg lesz törve nemcsak a papi fejedelmek világi ereje, hanem a kamarilla hatalma is; mert a kamarilla feje is, csakugy, mint a biboros pástoroké, nem Bécsben székel, hanem a Vatikánban.

A Vatikánt kell tehát megostromolni, bevenni, . . . s akkor meg lesz ostromolva, be lesz véve a kamarilla bécsi erődje is.

Mivel pedig a biboros papi fejedelmek Rómából nyert pástorbotját az az óriási vagyon teszi nehezen kettétörhetővé, a melylyel a magyar állam ajándékozta meg őket; itt az ideje, hogy első sorban ezt a vagyont vegye el tőlük a magyar állam s fordítsa azt a nép nevelésére s Rómában gyártott újabb és újabb dogmák által nem korlátozható józan oktatására. . . .

Tenni kell ezt annyival inkább, mert soha sem lesznek a különböző nemzetiségek és hitfelekezetek egyik a hazaszeretben, soha nem lesznek ezek egyérmű s egyértelmű hazafiak, míg meg nem lesz törve a papi fejedelmek világi hatalma.

A hazaszeretet, az igaz hazafiság hiába írja azon zászlóra, melyet a szabad eszmék harcában visz elől, ezt a jelszót: „a Haza minden előtt!” . . . előállanak azonnal a papi fejedelmek, a biboros

pástorok azon bottal, melyre ez a jelszó van bevéve: „nem embereknek, hanem az Istennek engedelmeskedjétek! . . .”

Es a vakvezetők után menő vakok nem látják a veszedelmet, mely ezen jelszó követése miatt a hazát fenyegeti. Hiszen „Isten” alatt a római pápát értik azok a biboros pástorok. Az az ő földi Istenük . . . annak engedelmes rabszolgái ők.

Nem ugy van-e igazán? . . .

Hivatkozom az élet mindennapi tapasztalataira! . . .

Hát mi volna a célja, mi volna a feladata azon oltároknak, a melyek körül azok a biboros pástorok és az ő szolgatársaik forgolódnak? . . .

Az, hogy egyesítsék, összeolvasztsák az ország különböző nemzetiségeit és hitfelekezeteit a hazas és emberbaráti szeretetben.

Es ime épen azon oltárokon szítják ők maguk, ezen oltároknak a papjai a gyűlölet tüztét. Ok azok, a kik a vallásból, ez égi virágból, keserű mérget szívatnak édes méz helyett.

Ime világosan megmondá az, a kit a római pápa is nagyobbak vall Péter apostolnál is, . . . megmondá maga a Mester, hogy eljön az idő, a mikor sem Jeruzsálemben, sem a Garizim hegyen nem imádják Istent, hanem mindenütt imádkozható lesz Ő azok által, a kik lélekben és igazságban imádják Őt.

Ime megmondotta az emberiség leghivebb barátja, legnagyobb jótevője Jézus, hogy minden népből, minden ágazatból kedves Isten előtt bárki is, a ki Őtet féli és a ki igazságot cselekszik! . . .

Es azért ime még a 19-ik század végén is ezek az oltárok nem összeforrasztják, nem egyesítik a haza- és emberbaráti szeretetben Magyarországon különböző nemzetiségeit és hitfelekezeteit, hanem épen ezek az oltárok választják külön és teszik össze nem forraszthatókká azokat.

Es vajjon lehet-e ez másként azok részéről, a kik első sorban Rómának esküsznek hűséget s csak annyiban teljesíthetik honfiumi kötelességeiket, a mennyiben azok ezen esküvel s a pápa helyben hagyásával nem ellenkeznek? . . .

Nem ugy van-e?

Ime, minden ágazatból, minden hitfelekezetből elismeri Magyarországon a nép, miszerint az ő legnagyobb jótevője, az ő legigazabb barátja, . . . elismeri a volt jobbágy, hogy az ő megváltója Kossuth Lajos volt s úgy életében, mint temetése alkalmával siettek is ők ezen elismerésnek külsőleg is látható jelét adni, . . . de Magyarország biborosai, papi fejedelmek még azt is eltították, hogy a harangok ércnyelvei tudtúl adják a népnek s hirdessék a Kossuth halálakor a nemzet legnagyobb gyászát, a nemzet legmélyebb szomorúságát! . . .

Es miért? . . . Egyedül azért, mert Kossuth nem ismerte el a római pápát az anyaszentegyház látható fejének; — azért, mert Kossuth lutheránus volt.

Minden emberi érzést felháborító, az emberi méltóságot a legmélyebben lealázó s a lelkiismeret szabadságát a legerősebben sértő felfogás ez, mely ha dogmán alapszik: ez a dogma homlokegyenest ellenkezik a keresztényen vallás alapelveivel, legfőbb lényegével . . . a szeretettel.

Ime a képviselőház nagy többsége meg akarja szüntetni, az általánosan kötelező polgári házasság behozatala által, a hitfelekezetek közt századok óta

rombolva pusztító versengés, egyenetlenkedés legfőbb okát, . . . el akarja háritani a nemzeti egység legnagyobb akadályát, . . . de a biboros papi fejedelmek világi ereje, hatalmas utjában áll a képviselőház nagy többségének akkor, mikor ezen akaratát megvalósítani törekszik.

Rettenetes helyzet, kétségbeesett körülmény ez! Ezen segíteni kell, . . . itt az idő, most vagy soha! . . . meg kell törni, meg kell semmisíteni a papi fejedelmek világi erejét, hatalmát Magyarországon.

Tenni kell ezt már csak azért is, mert ha ez az erő, ez a hatalom meg lesz semmisítve: akkor egy csapással ártalmatlanná lesz téve Magyarországon a kamarilla gonoszsága is, mivelhogy elveszti ez itt akkor egyedüli biztos támaszát, természetes és elválaszthatatlan szövetséges társát.

Fel tehát, tegye lehetővé egyszersmindkorra a képviselőház azt, hogy országboldogító legszentebb törekvéseinek kivételében mint akadály álljon előtte Róma és a kamarilla!

Nagy Sándor.

EGYHÁZI ÉLET.

Indokoló jelentés az ev. ref. lelkészi özvegy-árva gyámintézet tervezetéhez.

(Folytatás).

I.

A gyámintézet hevételeit, az alapszabály tervezetben jelzett belépési járulékok, tagdíjak, fentartói illetékek s a közalaphoz fedezendő hozzájárulási díjak képezik.

1. A belépési járulékok összege a költségvetés első három évében évi 50—50 ezer forinttal szerepel, mert a fennálló papi állomásokkal összekötött javadalmak főösszege, kikerekítve 1.500.000 forint tesz s ennek 10%-a 150.000 forint volt az alapszabályszerű 3 évi részletre besorolva a költségvetésbe fölveendő. A 4. éven kezdve azonban már csak az évenként átlag elhaló 45 lelkész évi 750 forintban számított közép-fizetésének 10%-a, illetőleg 10%-nak első évi részlete (1/3-ada) volt fölvehető, az ötödik évben pedig már 90 új papnak járuléka szerepel s végre a 6. évtől kezdve minden évben 3375 forint van a költségvetési rovat e címe alatt fölveve, mely összeg a szóban forgó évben belépett 45 tag belépési járuléka első évi részletéből s a megelőző 2 évben belépettek második, illetve harmadik évi járulékaiból áll elő.

Pl. a 4. évben belép 45 lelkész; a papi fizetés átlaga évi 750 forint, ennek 10%-a 75 forint, tehát $75 \times 45 = 3375$, de ezen összeg az alapszabály szerint 3 év alatt fizetendő, tehát erre az évre $3375 : 3 = 1125$ esik. Az 5. évben pedig a 4. évben belépettek fizetik a második 1125 forint részletet, az 5. évié pedig az elsőt, tehát $1125 + 1125 = 2250$. A 6. évben aztán s ettől kezdve állandóan 3. évi új tagok fizetik az évi 1125 forintot, tehát összesen 3375 forint foly be.

2. A költségvetés bevételei részének II. rovatát a 2 1/2%-os tagdíjak, 1%-os fentartói díjak és az 1 1/2%-os közalaphoz járulékok képezik, melyek az 1.500.000 forintban számított összes papi fizetésnek 5%-ában, évi 75.000 forintban vannak fölveve. E díjak az alapszabályok rendelkezése szerint, félévenkénti lévén befizetendők, az első félévben befolyandó összegek már az év végéig kamatoznak s ezért az évi jövedelem összege, a kimutatás 3. és 4. rovatában látható „fél év végén” és „év végén” című rovatokban van kimutatva, melyek közül a 4. rovat a megelőző év pénztámaradéka s a pénztámaradék 1/2 évi kamatjának (4%-kal), valamint a félévi bevételnek összegezéséből kerül ki, az 5. rovat összegét pedig az egész évi bevétel, félévi bevétel, félévi kamata

egymásban, a legfiatalabbak pedig pajkosan szaladgálnak az utak mentén pompázó buja fűben. De mindez most nem nagyon érdek bennünket, ezt minden vasárnap és ünneppon meg láthatjuk; tul a parkon és a vendéglőn kezdődik az a ritka látványosság, melyet a debreceni ember is csak egyszer élvezhet egy esztendőben: a „nippünnepe”, amint az igazi debreceni mondja. Mindjárt a Dobos vendéglő háta megett van annak a csárdának a romja, melynek pincéjében a híres Csittvári krónikát őrizték hajdan; a pince még most is meg van, most épen körül állva szekerekkel. A pince előtt egy óriási tölgy alatt cigánybanda húzza s a civis fiatalság a maga módja szerint ugyancsak rakja a csárdást, nagyokat kurjantva s még nagyobbakat dobtantva a puha gyepen a körül álló sokaság nagy gyönyörűségére. Az „öregék” a körsáncot alkotó szekerek tetején, vagy a szekerek mellett a puha fűben karikában ülve iszogatnak a csikóbőrösből, közbe pipázva öblös tajtékpipákból s harapva az asztalkendőkre kirakott mindenféle sültből. Ezek otthon öregje és fiatalja egy társasághoz tartoznak s multságuk is egészen „zárt körű”. Mert a kaszt- és klikk-szellem sehoh sem virágzik talán szegben, mint épen nemes Debrecen városának civisei közt, kik egy szálig derék magyarok, vas szorgalmukkal, takarékoskodásukkal és észszerű gazdálkodásukkal mint a polgárok, de conservatismus dolgában — lefelé — még a század elején járnak. Tehát hagyjuk a „zártkörű” kis társaságot, talán odébb demokratikusabb a szellem, vagy egyéb változatosabbat találunk? Épen-séggel nem. Bejárhatjuk a 3—400 holdnyi területen elterülő óriási székérsáncnak minden csoportozatát: minden csoportozatban csak „ugyanazon szörű” embereket találunk. A százazresek együtt, (mert a társaság censuson alapul, akárcsak a főrendiházban), az ötvenezresek ismét együtt, külön a kisebb s nagyobb sertéskereskedők, lókupecek, a huszezen aluli közönséges civisek megint

külön, sőt láthatunk egy tölgy alatt, rekettye bokrok mögé bujva egy-két kis familiából álló társaságot is, saját külön 3 tagból álló cigánybandával. A bor és sör, ifjabbak közt a nóta is foly szakadatlanul s épen a nótazás rávezet bennünket, hogy itt a politikai pártok is megvannak képviseltetben s egy függetlenségi pártköz tartozó legény a világot se menne pl. az Apponyi pártiak társaságába. A táncoló csoportokat mindenütt mézeskalácsos és cukrász-sátrak követik, sok helyen a cigányok is sátorban húzzák a jó táncnótákat. Van azonkívül ott a székérsáncok szélén még panoráma s Ringelspiel is s alig lehetne érdekesebb látványt az idegennek mutatni, mint mikor a hosszú bajszú juhász és gulyás felülnek a Ringelspiel lovaira s a verki hangjai mellett utánozhatatlan debreceni göggel tekintenek az alatt álló „profanum vulgusra”. Igen, mert tudni való, hogy a körül álló nagy bámuló csoport nem valóságos benszülött debreceniek, hanem bevándorolt kereskedők, kisebb és nagyobb megyei és mindenféle, csak nem városi hivatalnokokból áll (városi hivatalnok csak debreceni benszülött szokott lenni), kiket az igazi debreceniek, kivált a „módosok”, határtalanul lenéznek s miután Horatius nyelvével nem értik, nem ugyan profanum vulgusnak, hanem „kódus”-nak „gyöttment”-nek cimezgetnek. De a mulató csoportok közeit csakhamar megtölti az a közönség, mely nem annyira mulatni, mint a mulatókat nézni szintén ezrével jön ma a Nagyerdőre. Ezek közé tartoznak a már említett „gyöttment”-eken kivül a debreceni urak, kik többnyire díszes fogatokon léptetnek át a csoportok közt s épen olyan büszkén néznek a gyalogos publikumra, mint a babája derekát öltelve táncoló, széleskarimás kalapu civislegény az ő táncukat bámuló nadrágos emberekre. A táncoló és iddögáló csoportok maradnak egy helyben esti 9—10 óráig, de a közöttük hullámozó embertömeg változik minden pillanatban s valamely székér tetejéről tekintve

az egész egy óriás kaleidoszkop hatását teszi. Legelevenebb a kép délután 5—6 óra közt, a mikor — mondhatni — Debrecennek kétharmadrésze együtt van itt, nem felejtve ki a koldusokat sem, kik tekintélyes számuknál és feltűnő elegáns öltözetüknél fogva szintén a debreceni specialitások közé tartoznak, épen úgy, mint az a civis, a ki ha családjával kocsin akar menni valahová, két kocsiba kell befogatnia, mert egyet ő maga tölt be egészen. (Az ilyen jól meggyarapodott civiseket hívják itt „muskotály-civiseknek”).

Esti hét óra után megkezdődik a hazavonulás; leányok, lányok, gyermekek, sőt az öregek is zöld gallybokrétával, felgallyazott szekérrel és lovakkal, nótaza mennek végig ismét a városba vezető széles (és poros) sétányon, majd az abból nyíló Péterfián. Megindul a gyalogos közönség is s a szakadatlan sor, mely két órák kifelé mozgott, most befelé özőnlük, mindenik vagy kezében, vagy kalapjánál egy-egy tölgyfagalylaly. A kis fiucskák és leánykák, kiket szüleik kézen fogva vezetnek, sajnálják, hogy már haza kell menniök s az elmúlt délután gyönyörűségére gondolva, gyermeknaivsággal kérdik: Ugy-e apa, eljövünk majd jövő pünkösztör is?

De este van, sokat is jártunk, gyerünk haza mi is. A mit most meg nem láhattunk, majd megnézzük jövőre; ki tudna egyszerre ily rengeteg tömeget pontosan szemügyre venni?!

Advena.

jutalmazta. Végül a Múbarátok 1500 frtos ösztöndíja felett döntöttek Andrássy Tivadar gróf elnökelete alatt: Liphay Béla báró, Margitay Tihámér, Roskovics Ignác és Stetka Gyula. Ez a pályabírósg egyhangulag — szintén titkos szavazással — Ujváry Ignácnak ítélte meg az ösztöndíjat, Mária Jézussal című festményeért. A díjakat a társulat elnöke a legközelebbi választmányi ülésen fogja átnyújtani a kitüntetett művészeknek.

* **Színházi bajok.** Hogy az operaházról állandó válsághírek keringenek, az sohasem újság a magyar közönség előtt. Most azonban új fordulat állott be azzal, hogy Zichy Géza gróf intendáns beadta lemondását s így az operaház is, a nemzeti színház is minden módon gazdátlanul maradt. Az operát Keglevich gróf intendánsága anyagilag is végső bajokba sodorta, Beniczkynek roppant gazdálkodásos rendszerével sikerült az egyensúlyt helyreállítani, de akkor meg a takarékoság volt a baj s ezért támadtak mindenünnen. A belügyminisztérium és a közönség ekkor a kiszekirozott Beniczky után Zichyben vélte megtalálni a szerencsés kezű intendánsot, ki maga is eléggé művész ahhoz, hogy sikerüljön niveau tartani a költséges műintézetet, a gazdálkodást meg majd csak a szívére kötik. A nemzeti opera megteremtésének szép ígéretével kezdette vezetni a dalszínház ügyeit, hogy az ehhez vezető utat mily szerencsével választotta meg, a felett ítéletet mondani távolról sem tartjuk magunkat illetékesnek; hirlapírói kötelességünkön kifolyólag csupán csak azt elevejtjük fel, hogy Zichy alatt került színre több ízben nagy sikerrel Liszt F. Szent Erzsébet. A csárdás és Nikisch sürgetésére a Farkas Ödön Vezeklő-je s az idegen, nagyobb szabású, de régebbi keletű dalművek közül Wagner Istenek alkonya. De eltagadhatatlan az is, hogy alatta, de különösen az utóbbi időben folytonosan jönnek-mennek a művészek. Mahler igazgató után jött Nikisch s már azóta vele is voltak heves összeütközései a lapok értesülései szerint. Vasquez-Molina Idalia grófnő akkor válik meg az operától, mikor némely szerepét már magyarul énekelte. Takács, Szírovatka és Bianchi Bianka szintén eltávoztak s helyök betöltése végett épen most folytak *Lorraine* vendég szereplések. A hős bariton szerepkörre *Lorraine* pályázik fényes, külső hatással. A lapok, melyek ítéletének komolyságára valamit adnunk lehet, még tartózkodnak a végleges ítélet mondásától, azonban, úgy látszik, nincsenek vele teljesen megelégedve. Hangja a mélyben tompa, a középső hangkörben gyenge és színtelen s így legrokonoszevebbnek a magasban tartják. Nagy arányú játékaival s különösen gesztusaival azonban jó hatást tett a közönségre. Azonban, ugyancsak a komolyabb organumok teljes csodáló elismeréssel szólnak a másik vendégről, a portugall *Francesco d' Andrade*-ról. Nem tudják megállapítani, hogy mint színészt vagy mint énekest csodálják-e jobban. Precíz terjedelmű bariton hangja egyaránt elragadtató nézőt és kritikust. S e hangnak hajlékonysága, szingazdagsága nem marad el terjedelmétől.

Mig az operaház mesterséggel ápolgatott terméke a jobbára idegen művészetnek, addig a nemzeti színház ugy szólván összeforrott a jelen század nemzeti életének minden kulturális megnyilatkozásával. Épen ezért kétszeres baj, ha egy ilyen intézet jut bizonytalan helyzetbe. Pedig, ha az operaház ma árvaságra jutott Zichy lemondása óta, akkor a nemzeti színház kétszeresen árva a Paulay halála miatt. Provisoriummal kormányozni lehetetlen epen most, midőn a jövő sáison kell előkészíteni. A nemzeti színház ügyeit vezetni oly nagy feladat, hogy az állást, vagy állásokat, melyek erre hivatottak, az egyéniségek szerint kell beosztani, miután ritka szerencse az, ha méltó utód akad. Ezért sokan kettő óhajtkák választani Paulay munkakörét, mások meg az igazgató mellé egy dramabíró bizottságot akarnak kineveztetni s alighanem ez a legszerencsésebb megoldási mód, nemcsak azért, mert több szem többet lát, de azért is, mert ha majd egy dramaturgra akarják is rakni az egész terhet és felelősséget, e bizottságból, a tapasztalat után könnyebb lesz kiválasztani a legalkalmasabbat, mint így az összes műbírók széles köréből találni meg a legkitünőbbet. Bármelyik fél óhaja szerint düljön is el a dolog, eltagadhatatlan igazság, hogy a színházak ügyét, amit szintén hangoztatnak, át kellene tenni a közoktatásügyi minisztériumhoz, továbbá hogy e kérdésnél félre kell tenni a burokratikus sorrendre várást, azonnal meg kell tenni a szükséges intézkedéseket s kiválasztani a hivatali előléptetésre való minden tekintet nélkül azt, vagy azokat, kik e célra a legalkalmasabbak. — Ugyancsak a nemzeti színház köréből megemlítendőnek tartjuk, hogy a vendég-szereplések itt is megkezdődtek. *Molnár* László drámai hős adta Hamletet, Bánkot és másokat is. Tudásával, tanulmányával meg vannak elégedve, csak organumát kifogásolják: hamar kifárad, hangja megcsappan, rikácsol az erős kifakadások után stb. Nem volt alkalmunk *Molnár* játékaival megelégedni, azonban egyik kifogásnál, a rikácsolásnál nem hallgathajtuk el figyelmeztetni a kifogásokat arra, hogy Jászai Marinak szintén, nem kevésbé antipathikussá válik a hangja egy-egy elfeledtebb Elektra vagy Kleopatra-féle kitérésben. Quod cum justum, alteri aequum.

* **Olasz színtársulat** szerepelt néhány estén át a budapesti városligeti színpadon, de a közönség a hívős időjárás s az idegen nyelv miatt nagyon kevéssé látogatta.

* **Lohengrinnek Párisban** a napokban volt 100-ik előadása. Érdekes föleleveníteni e tény, mert első előadásai alkalmával nagy utcai zavarokat okozott pusztán azért, mert Wagner germánok született s a francia utcai népgyerekek büszkesége nem nézhette azt, hogy egy német tud a zenében produkálni olyat, melyet a kényes párizsi fülek is meghallgathatnak.

* **Feszty Árpád** nagyszabású körképét, a „Magyarok bejövételét,” melynek nagyszerűségéről lapunk múlt számban emlékeztünk meg, az első négy nap alatt 6000 ember kereste föl. A most Budapesten időző horvát képviselők is nagy elragadtatással nyilatkoztak róla.

* **Jósika-ünnepélyt** tartott f. hó 5-én a Kisfaludy-társaság, melynek a nagy regényíró sokáig elnöke volt. *Gyulai* elnök nyitotta meg az ünnepélyes ülést, s megnyitott beszédében röviden, tömören vázolta Jósika pályáját, amely pálya megalapítója lett a magyar regényirodalomnak. Aztán *Tóth* Lőrincnek, a társaság Nesztorának, a század eleji irodalmi élet élő krónikájának adta át a szót, ki Jósika elnöksége alatt épen titkára volt a társaságnak.

Emlékezéseit az ő kellemes, csevegő modorában tartotta meg, de mely szép és a kor- és jellemfestő apróbb és nagyobb adatoknak egész tárháza volt. Utánna *Endrődi* olvasta fel költeményét „Strófiák Jósika Miklós születésének százados évfordulóján” címmel. Aztán *Hegedűs* István Jósika Juliától mutatott be költeményeket. *Beöthy* pedig a költő szobrának gipsz mintáját mutatta be Stróbtól.

* **Molnár József** magyar festő a müncheni „Künstler-genossenschaft”, mely magában a királyi palotában tartja kiállításait, a „Keresztyének üldözése” című nagy képeért díszéremmel tüntette ki.

* **Silberstein Ötvös Adolf** válogatott munkáira hirdet előfizetést *Weiner* Izidor kiadó. A munka magyar és német nyelven fog megjelenni. A magyar rész címe lesz: „Dramaturgiai dolgozatok” s a németé „Im strome der zeit.” Amannak ára 4, emezé 10 frt. Silberstein Ö. Adolf a Pester Loyd dolgozó társa, s innen magyarítható meg kétnyelvűsége is. Ő egyébként mindig nemes kötelességének tartotta azt, hogy egyrészt az idegen termékeket ismertesse hazánkban, másrészt a hazai viszonyok felől fájkozza a külföldieket. Hogy írsaiban sok az elfoglaltság, és hogy más nevézei vannak sok tekintetben, mint a minót ismét másokkal együtt mi is helyeseknek tartunk, tőle rossz néven senki nem veheti, azonban azt nem hallgathajtuk el, hogy különösen német lexikonokban közölt magyar irodalmi cikkeiben ver egy kis irodalmi pártoskodást is, és így hozzájárult ahhoz, hogy a német közönségnek ferde fogalmai vannak irodalmi viszonyainkról.

UJDONSÁGOK.

— **Meghívó.** A Mária Dorothea-egyesület f. hó 27-én, vasárnap, délelőtt 11 órakor az állami polg. iskolai tanítóképző-intézet nagytermében (Andrássy-ut 65. sz. a.) választmányi ülést tart, melyre a tagokat és ügybarátokat tisztelettel meghívjuk. Főbb tárgyak: 1. titkári jelentés, 2. pénztári jelentés, 3. jelentés az Otthonban megüresedett alapítványi helyről, 4. tervezet az újabb gyűjtővekről, 5. január óta befolyt alapítványok és adományok, 6. fűrdői kedvezmények. Szavazásra minden választmányi tag, valamint a vidéki körök megbízottjai is jogosultak. A tanácskozásban minden rendes tag részt vehet. Vendégeket szívesen látunk. Budapest, 1894 május 20-án. Gróf Csáky Albinné elnök. Radnai Jenőné titkár. 1. Folyó évi január óta alapító tagok lettek: Brázy Kálmán, kistelki Lévy Henrik, Fodor Janka 50—50 frt. 2. Január óta befolyt adományok összege 519 frt 33 kr. 3. Építkezési alapra, több, mint 3000 frt folyt be. Az adakozók közt Hirsch Mór br. jár elől 1000 frttal, Császká György 200 frttal, az „Otthon” benlakói majdnem 200 frttal, Mária Dorottya kir. heregnő és Rökk Pál 100—100 frttal. 4. Az elhelyezett irodában január óta jelentkezett 133 állást kereső nő, elhedelem volt 163 frt 68 kr. és kiadás 203 frt 32 kr., új tag jelentkezett az iroda utján 10. 5. Az Otthonban jelenleg 12 állandó lakó van, átutazó lakó volt 14 és összesen 84 napot töltött el ott. Az Otthon bevétele április 30-ig 1616 frt 92 kr., kiadása 1615 frt 16 kr. volt. 6. Fűrdői kedvezményeket eddig a következő fűrdőkből kapott az egyesület: Buziás, Erzsébet sósfűrdő, Gyertyánliget, Héviz, Parád, Koritnica, Csiz, Balaton-Füred, Ceméte, Póstyén, Lipik, Borszék, Marilla, Tusnád, Ránk-Herlány, Herkules-fűrdő, Tátrafüred, Bikszád, Badacsonyi, Császár-fűrdő, Tréncsén-Teplíc, Margitsziget, Melencei Russanda tó, Sáros-fűrdő, Málnás. Ceméten az egyesület fűrdő házában a tagok ingyen kapnak lakást. A rank-Herlányi és Herkules-fűrdőkért kérjük a kérvényeket azonnal beküldeni az egyesület elnökségéhez címezve Budapestre, IX. ker., Pipa-utca 33. sz. alá.

— **Rákóczy hamvai Kassán.** A felvidék eme virágzó városában mozgalom indult meg az iránt, hogy Rákóczy hazaszállítandó hamvai a kassai székesegyházban helyeztessenek örök nyugalomra és hogy a város területén belül a fejedelemnek lovas szobra állíttassék fel. Kassa városának történelmileg joga van e hamvakhoz, mert a nagy fejedelem tettei itt nyertek életet és azonkívül Rákóczy vérei is itt nyugosznak örök álmukat. A szobor-kérdés megvalósítására Kassa város törvényhatóságának tanácsa 50 tagból álló bizottság kiküldését fogja javasolni a legközelebbi közgyűlésnek, továbbá, hogy a város a szobor javára 10,000 frtot adjon, évenkénti 1000 frtos részletben. A hamvak hazaszállítása ügyében pedig indítványozza a tanács, hogy megokolt kérvénnyel járuljon a kormány és parlament elé. A mint értesülünk, Kassának versenytársa akadt újabban a *beregszásziak* hasonló irányu mozgalmában.

— **Merénylet.** Aranyos-Maróth utcáin gyilkos merénylet történt *Kiss* Mihály dr. központi főszolgabíró ellen. A merénylet elkövetője *Markó* János helyettes városi jegyző volt. A gonosz tetteire az indította *Markó*t, hogy őt a főszolgabíró nagyfoku mulasztások miatt, állásától felfüggesztette. *Markó* különben hányatott életű ember, ki már sok mindenfélét próbált, de szenvedélyes, megférhetlen természetű miatt, sehol sem maradhatott meg. Mostani hivatalába épen *Kiss* főszolgabíró helyezte, de szerencsétlen természetű itt sem engedte nyugodni s most már a szerencsétlenséghez más is hozzájárult.

— **A világ legnagyobb messzelátója** ma a kaliforniai Lick-observatoriumból, melynek tárgylencséje 36 hüvelyk átmérőjű. Most ötven éve a Harvard-kollégium 15 hüvelykes ekvatoriálisat felülmulhatatlannak tartották. Ma már kicsinylik a 36 hüvelykes is s egy amerikai milliomas most rendelt meg Chicago mellett építendő csillagvizsgáló-tornya számára egy 40 hüvelyk átmérőjű messzelátót, melynek csőhossza 20 méter lesz. Az óriási üveget egy párisi hutában öntötték; a köszörlés Amerikában történik. Tudva levő, hogy az ily roppant lencsék készítése fölöttébb nehéz dolog s a nehézség a nagysággal köb arányban nő. A tárgyüveg két egymáshoz illő lencséből áll; az egyik korona-üveg, a másik flint s ez azért van, hogy a kép teljesen színtelen legyen. A megöntött üvegkorongokból a lencsét kikészítenek rendkívül fűradtságos, lassu és nagy szakértelmet kívánó munka; mert ha a görbület nem tökéletesen szabályos, a kép eltorzul. Remélhető, hogy nem sokára sikerül 50 hüvelykes messzelátót is készíteni s ezzel már 100 kilométer távolságban látnók a holdat. Fotografákat készítve a teleszkóp-

pal tizszeres nagyítás révén elérnők, hogy tíz kilométer közelből lehetne csodálnunk a hold vidékeit.

— **Megdöbentő szerencsétlenségről ad hírt a „Felső-Magyarország”,** mely a kassai állomáson történt. Davitko István szállító több hordó spirituszt akart elszállítani a vasuti pályaudvaron lévő áruaktár házból s e célból kocsijárára rakatta a hordókban levő spirituszt. Épen a hordók felrakásával volt elfoglalta a kocsinál alkalmazott két munkás, névszerint Papács Mihály és Kondás Lajos, midőn az egyik hordó, melyet még nem helyeztek el egészen biztosan a szekérre, a földre zuhant. A különben is korhadt dongájú hordó egy kiálló hegyes kőre esvén, leket kapott, melyen a 72 liter spirituszt tartalomból, mintegy 400 liter szétömlött. A dolog mindaddig bár anyagi kárral járt, nem okozott volna semmi nagyobb bajt, ha egy vasuti alkalmazott, mégpedig egy kocsisztító égő gyufaszálat nem dob a földre ömlött nagy mennyiségű spirituszból. Az égő gyufától az összes kijömlött spirituszt lángalobbant s az explózió erejétől úgy Davitko István szállító, mint a két munkás súlyos égési sebeket szenvedtek. Davitko István a két lábán egészen térdéig harmadfoku igen súlyos égési sebeket szenvedett, melyek fölöttébb veszedelmes jellegűek. A két munkás égési sebei is jelentékenyek. Papácsot a kórházba szállították, Kondást pedig otthon ápolják. A rendőrség megindította a nyomozást az illető vasuti munkás kitételének kiderítésére, ki a rettenetes szerencsétlenség okozója volt. E célból az ott véletlenül jelen volt két szemtanú kitételének megállapítása volt szükséges, hogy beidézhetők legyenek.

— **Párbaj.** *Miklós* Gyula és *Drakulics* Pál képviselők, egy, a képviselőházban történt közbeszólás miatt, a napokban párbajt vívtak. A kihívó *Miklós* Gyula volt. A párbiald a Fodor-féle teremben volt, a mely *Miklós* képviselő súlyosabb természetű megsebesülésével végződött. *Drakulics* ugyanis, mintegy 12 centiméter hosszú, csontig ható éles vágást mért ellenfeje fejére, mely épen a füle mellett érte. A felek kibékültek.

— **Megható jelenet** játszódott le Pozsonyban a Dunaparton. Egy bécsi kalapgyáros, *Riffler* L., három hét óta kerestette eltűnt leányát, *Leopoldinát*, ki férjnél volt s kiről azt hitte a család, hogy öngyilkos lett. Pozsonyban majdnem minden nap fognak ki női holtestet. Egy ilyenek leírását olvasta Bécsben *Riffler* s azonnal lesietett Pozsonyba, mert azt hitte, hogy a leánya az a szerencsétlen halott. A holtest azonban más nőé volt. Már vissza akart menni Bécsbe az apa, a mikor a hajóállomáson, hol épen jegyet váltott, nagy tolongást látott. Azonnal odasietet s tanuja volt, mint huznak ki a hajók egy női holtestet a Dunából. A mint a parton feküdt a halott, a körülötte csoportosulókat félrelökte a bécsi úr és zokogva kiáltotta: — A leányom! Az én szeretett leányom! Csakugyan az édes leányát ismertem fel a vízbe fullt nőben.

— **Gyászrovat.** *Prámer* Alajos s.-a.-ujhelyi prépost-plébános, zempléni róm. k. főesperes, szentszéki ülnök f. hó 17-én meghalt. *Tremba* János, a zólyomi ev. egyház több éven át volt buzgó és lelkiismeretes pénztárosa, a mult szombaton hozzászenderés után elhunyt Zólyomban.

— **A sárospataki ev. ref. városi templomot** közbiztonsági szempontból egy időre bezárták. Az egyház előjárásága eljárta abban, hogy a templom ujjolag s alapos megvizsgálásért, vajjon csakugyan annyira meggyengült-e a falazat, hogy alapos renoválásra van szükség, vagy pedig kisebb igazítás mellett rendeltetésének továbbra is megfelel. A mint értesülünk, a vizsgálatot maga a vármegye alispánja fogja az államépítéset főnökével és más szakértőkkel közbejöttével megejteni. Addig is a szokásos isteni tiszteleteket a főiskolai imateremben fogják megtartani.

— **A sárospataki állami tanítóképző intézet** ifjusága e hó 19-én szombaton tartotta meg, lapunkban is jelzett hangversenyét. Már maga a műsor sokat ígért s a mit nyertünk az valódi művelőzet volt. Különösen hatott *Haydn* „A négy évszak” című oratoriumának „Jőjj szép tavasz” kezdetű részlete, melyet a sárospataki ev. ref. egyház női énekara, a tanítóképző intézet ének- és zenekara adott elő harmonium kísérettel oly precizitással s anyyi bájjal, hogy aközönséget magálán ragadta. Az élvezetes estélyen oly nagy és lelkes közönség vett részt, minőt csak nagyon ritkán láttunk a városháza termeiben. A többi számot is bő tapssal jutalmazta a hallgatóság. A hangverseny végén szünni nem akaró „halljuk a vegyes kart” kiáltások hangzottak a közönség ajkáról s a kar volt szíves ismét gyönyörködtetni bennünket a fentemlített műdarab elének-lése által. Nem kevésbé sikerült volt a hangversenyt követő tuncmultság is, melynek csak a reggeli órák vetettek véget. Az első négyest három kolonban körülbelül 50 pár táncolta. Igazán örülünk a tanítóképző ifjuság szép sikerének s szívből gratulálunk *Hodossy* és *Veress* tanároknak.

— **Öngyilkosság.** *Krsjak* István tót-pelsőci (Zólyom m.) földműves attól való félelmében, hogy egy általa elkövetett súlyos testi sértés miatt az igazságszolgáltatással gyűl meg a baja, a minap felakasztotta magát.

— **A mint az „Ugocsa” írja** roppant szárazság ural kodik különösen Nagy-Szöllös környékén. A pusztító rovarok annyira elszaporodtak e miatt, hogy a vetéseket már majdnem tönkre tették.

— **Villámütés.** Keckeméten a napokban *Baranyi* Imre disznópásztort, a mint a disznókat hajtotta, a lesújtó villám halálosan érte. Ugyanaz a villám három disznót is agyonütött.

— **Baross Gábor szülőházát** nem sokára díszes emléktábla fogja megjelölni, melyet *Trencsénvármegye* hazafias közönsége rendelt meg kegyeletes elismerése jeléül. Szerzője *Loránt* Antal, az előnyösen ismert szobrász tanár. Az emléktáblán *Baross* Gábornak élethű domborművé arcképe látható, cserfalommal övezve, alul egy finoman mintázott gémusz simul az érclephoz, s arra az elhunyt miniszternek következő szavait vési: „Lángoló hazaszeretet vasakarattal párosulva csodákat mivel!” A megrendelő vármegye nevében *Sipedy* Sándor képviselő kérésére e szép emlékmű a műcsarnokban van kiállítva, a tavaszi tárlat látogatói május 31-ig azt is megtekinthetik.

— **Szerencsétlenül járt mentők.** *Csintyén*, *Arad* megyében, egy *Kis*-Jenőhöz közel fekvő községben a napokban éjjel körül *Székács* Károly gazdaember háza kigyulladt és porrá égett. A község lakói a tűz színhelyére siettek, de a házat megmenteni már nem lehetett, és így csak a tűz lokalizálására szorítkozhattak. *Székács* Károly

egy jó szomszédja, Gazsó János, nem tekintvén a veszélyt, beresével berontott az égő házba, hogy onnan egyet-mást megmenten. Azonban alig lépték át a küszöböt, leszákad az égő gerendázat elzárván őket a szabadulástól. Gazsó és szolgálja belátván, hogy könyörtelenül el vannak halálától akartak menekülni. Belebujtak a sütőkemencébe és elzárták egy deszkával a kemence nyílását. A nagy zürzavarban csak később vették őket észre, néhány elszánt ember utat törvén magának, berontott saját élete kockáztatásával a házba és nagy keresés után megtalálták őket eszméletlen állapotban. A még éjjel odavitt kis-jenői járóorvos azonnali gyógykezelés alá fogta a szerencsétlenül járt mentőket. Eszméletüket némileg visszanyerték már ugyan, de beszélni nem tudnak. Az égési sebekkel elborított két ember állapota kevés reményt ad felépülésükre.

— Gyász istenitiztetés Golopon. Levelezőnk írja, hogy Golopon e hó 20-ikán tartott a gyász istenitiztetést br. Vay Miklósról, a gyászolócsalád, nagyszámú közönség, a vidék értelmisége s a közeli ref. és ev. papok jelenlétében. 10 órakor mentünk be a templomba, a mely zsufoyasig megtelt a helybéli és vidéki közönséggel. A közönség sorai közt ott láttuk a gyászoló bárói családon kívül gróf Teleky Samut, a híres afrikai utazót, Bernáth Béla orsz. képviselőt, Puky, Berzeviczy főszolgabírákat, Svaby járásbíró, Rochlitz, Csajka, Hlavács, Sólalmi és Soovary urakat stb. A vidéki papok közül a tállyai, szántói, ondi, monoki stb. ev. ref. papokat és tanítókat s a vidéki jegyzőket és sok nőt. A „Te benned bízunk eleitől fogva” című zsoltár 3-versenek az eléneklése után a helybéli lelkész tartott rövid, de velős beszédet. Isteni tisztelet után Hézsér Emil tállyai ref. lelkész jól átgondolt lendületes beszédében tolmácsolta a vidéki ref. egyházak mély részvétét a nagy veszteség felett, a gyászoló család feje br. Vay Sándor ur előtt, a szomszéd ev. hívek részvétét pedig Czékus ab-szántói lelkész tolmácsolta, mikre a báró ur meghatóttan felelt.

— Állami iskola Abauj-Szántón. A mint értesülünk, Abauj-Szántón e hó 18-án tartott meg az értekezlet az állami iskola felállítására. Az értekezleten részt vettek az öt felekezeti papjai, tanítói és iskolaszéki elnökei és iskolaszéki tagjai, a tanfelügyelő, főszolgabíró és a városi képviselőtestület s a ref. és evang. tiszai püspökök képviselőiben Idrányi Ferenc budi ref. lelkész és egyházmegyei tanácsbíró s Farbak József nyiregyházi lelkész és hegyaljai főesperes. Mindnyájan elfogadták az állami iskola felállítását azon kikötéssel, hogy a felekezeti tanítói mind átvétessenek s utódaik is a felekezeti kántori teendők végzésére köteleztessenek. Az itteni tanügyi mizériák megszűnését várjuk a felállítandó állami iskolától!

— Felügyelő választás. Az abauj-szántói ev. egyházban e hó 20-án volt a tisztújítás. Egynázfelügyelőnek egyhangulag az egyház eddigi tiszt. felügyelőjét, Rochlitz Sándor, nyug. erdész választották meg az egyház hívei. A megválasztott köztszűletének örövendő új egyházi felügyelő vezetése mellett egyházuk újabb fellendülését várják a kivándorlás miatt erősen megfogyatkozott egyház hívei. Adja Isten, hogy e reményük teljesüljön!

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

A politikai helyzet cím alatt elmondottuk a múlt számban, hogy a házassági javaslatnak a főrendiházban történt visszavetése és a képviselőházban való újra tárgyalása folytán előlitt új fordulatban a király, a kormány, az országgyűlési pártok és a főrendiház várható magatartása érdekelheti a közönséget, — meg az udvari köröké.

Az előbbi három magatartására mindjárt reá is mutatunk. Most a főrendiházról és az udvari körökről kell megemlékeznünk.

A főrendiház elé nem sokára visszakerül a javaslat. A mint a kormányparti sajtó egyes közleményeiből s Szilágyi igazságügyminiszter felszólalásából is látjuk, a kormány nem akarja a klérikalís és aulikus mágnástöbbséggel az összeütközést a végtelékig kiélesíteni. A javaslatból nem enged s nem engedhet, de jóindulattal figyelemzti a főrendeket arra, hogy midőn először visszautasították a javaslatot, alkotmányos joggaluk élték s remélhették, hogy aggodalmaik előtt a képviselőház többsége meg fog hajolni: ennek második szavazása s a reformjavaslat változatlan elfogadása s visszaküldése u'án be kell látnia a méltóságos főrendeknek, hogy a nemzeti akaratot alkotmányosan képviselő faktor változatlanul ragaszkodik a visszautasított javaslathoz, most tehát a főrendiházi többségnek, ha csak a legulsólyosabb belső összeütközést s a legvégzetesebb válságot előidézni nem akarja, alkotmányos kötelezése a nemzeti akarat impozans nyilvánulása előtt meghajolni, két akarat: a nemzeti és a rendi érdekek képviselőinek akaratát összeütközésbe jón, józan észszel, hazafias lélekkel nagyon könnyen be lehet látni, hogy melyiknek kell a másik előtt engedni. A főrendiházra nézve nem megszeggyenítő, de felemelő, ha a nemzeti képviselet ismételt szilárd és változatlan akaratnyilvánításának enged. A legnagyobb győző, ki önmagát győzi meg.

De ha ezt nem tenné a főrendiház, hanem a negáció ama merev szellemében maradna meg, melyben a főrendiházi ellenzék képviselőházi szövetségesei: Szapáry Gyula és László, Pongrácz Károly grófok és a többiek látni akarják, ez csak a főrendiházra válhatik végzetessé; mert igaz van Tisza Istvánnak abban, hogy a mi valóban a nép érzületéből, akaratából fakad, fejlődésének valódi szükségletét képezi, azt soha semmi féle rendi alapokon nyugvó főrendiház megakadályozni nem fogja tudni. Hanem igenis beigazolja azt, hogy a XIX. század átalakult eszmévilágában, a demokratikus elveken nyugvó társadalmi s állami szervezetben egy oda nem való idegen alkotó részt tovább meghagyni nem lehet. Mint egy új és tökéletesebb rendszer szerint készült gépben az előbbi tökéletlen géprendszer rozsdás alkotói részei csak akadályozták az egészes szabatos, öntudatos működését

Uj választás kiírásáról, amit a Szapáryak kívánnak, az alkotmányos elveknél fogva azért nem lehet szó, mert a kormány törekvései nem csak ellentétbe nem kerültek a koronával, melynek előleges jóváhagyásával terjesztette be a javaslatot s a népképviselet organumával: a képviselőházzal, melynek impozáns többsége szavazta meg első alkalommal (és távirati tudósításunk szerint majdnem változatlanul ugyanolyan a második alkalommal), hanem hogy mennyire a nép lelkéből, akaratából sarjad e reform, melyben remcsak a polgári házasság, hanem az egész politikai háttér s az összes konzekvenciák bírnak óriási fontossággal, bizonyítja ama körülmény, hogy a javaslat pártolásra a képviselőház összes pártjai tömörültek, még a nemzeti párt is kénytelen volt néhány pártolót adni. De a főrendiház magát a polgári házasság eszméjét utasította vissza, ennek elfogadásában pedig egy volt az egész alsóház, csak a kötés módjára nézve voltak eltérések. Igaz, hogy itt áll az, hogy forma dat esse rei: az alak képezi a dolog lényegét.

Most pedig, midőn a képviselőház újra a főrendiház merev visszautasításának hatása s ezer papi, párt- és udvari celszövény dacára is az előbbihez hasonló s ugyanazon elemekből alkotott többséggel, 272 szavazattal 104 ellenében, változatlanul küldi vissza a javaslatot, még inkább tisztában lehetünk azzal, hogy itt igazán a nép akaratát nyilatkoztatt meg, öntudatosan, rendületlenül. Mire ide új választás?

Különböben is higgyék el a méltóságos főrendek, hogy az a választás reájuk gyászosan ütne ki. Hisz azt a választást csak is az a kormány vezethetné, mely bírja eddig a korona s a parlament többségének, bírja a nemzetnek bizalmát. Bizonyára nem Szapáry Gyula, nem egy koalíciós, vagy éppen reakcionárius miniszterium, melyet a nemzet akaratát elsöpörne a föld színéről. És ha kiirna bármely kormány az új választást, nem az egyházpolitikai javaslatok habarék elemekből összeverődött ellenzéké, hanem egyik oldalon a jelen kormánypárt, másik oldalon a radikális nemzeti és politikai követelések pártja fog erősödni.

Ha tehát a főrendiház a nemzeti akarat második nyilatkozatának sem engedne, nincs más hátra, mint a *pair-schub*, a főrendek tömeges kinevezése egész oly mértékben, hogy a javaslat keresztlit menjen. Erre ugyan a reform ellenzéké hazug szemforgatással felel s azt állítja, hogy az alkotmányos elvek felforgatása, durva és erkölcsötlen erőszak, mely csak rendkívüli időkben igazolható. De kérdjük, nem rendkívüli idők ezek? Az így felfrissített főrendiházzal aztán sikeresen lehet tanácskozni, saját magának korszerű reformálásáról.

Az udvari köröket illetőleg csak annyit mondhatunk, hogy az ellenőrizhetlen fama *Károly Lajos kir. herceget tartja a klérikalís ellenzék vezérének s az áll, hogy ő érintkezik Zichy Nándor gróffal legtöbbit.* Az ily hírek csak többé-kevésbé alapos sejtésen nyugosznak. Az tény, hogy az udvar klérikalís részében, *Agliardi* nuncius vezetése alatt, ott vannak a vallási és politikai reakció összes hívei, Magyarország állami önállóságának összes ellenzései, az osztrák császári birodalomnak imádói.

Pedig ezek az udvari körök tudhatnák, hogy a dinasztia első érdeke a monarchia összetartása, a trón biztonságának, az alkotmányos békés fejlődésnek biztosítása.

Sime nagynémet, cseh-morva, ruthén, oláh, horvát-dalmát alattvalók mind kifelé gravitálnak; a monarchia fenmaradásának biztosítékát, a trón érdekeinek leghűségesebb védelmét ma Magyarországon s a magyar néphez kell keresni. Ennek szeretete, érdekeinek előmozdítása, államiságának, nemzetiségének, gazdasági és kulturális fejlődésének erősítése eminenens dinasztikus érdek.

Bünt követnek el épen a monarchia és az uralkodóház ellen azok az „udvari” körök, melyek a mult megcsontosított hagyományaihoz képest ellenségei mindannak, a mi magyar.

A **„Budap. Corresp.”** jelentése szerint, tekintettel az urnapi r. kath. nagy ünnepre, a főrendiház a hozzá másodsor visszaküldött házassági javaslatot valószínűleg május 28-án vagy 29-én fogja újra tárgyalni alá venni.

Kálnoky külügyminiszter lapja, a „Freundenblatt” el akarja a miniszterrel azt a vádat hárítani, mintha a főrendiházi ellenzék vezére és szervezője lett volna s egy cikkében külpolitikai tekintetből is azt ajánlja, hogy a főrendiház másodsorú visszaküldés esetén végelegesen szavazza meg a javaslatot, hogy a mostani egyházpolitikai epizód lezárassék. — *Czirák* Béla gróf külügyminiszteri osztálytanácsost és *Jósika* bárót a képviselőházi egyesült ellenzék a legmelegebb pártfogásába veszi s tagadja, hogy reformellenes magatartásuk miatt, le kellene mondani állásukról. Feledik, hogy mindkét állás u. n. politikai, nem egyszerűen hivatalnokai s azokban csakis a kormány nyál egyetértőleg működhetnek. Hisz az államtitkár még ugyanazon pártból új miniszternek is tartozik állását rendelkezésére bocsátani.

A horvát tartománygyűlés ötvenhét tagja e hó 19-én adta vissza *Bánffy* Dezső bárónak, a képviselőház elnökének látogatását s az ő meghívására a képviselőház szívesen látott, igen örömmel fogadott vendégei. Az érkezőket a keleti pályaudvarban nagy, előkelő és lelkes közönség fogadta oly meleg ovációkkal, hogy a horvátok teljesen meg voltak hatva. A képviselőház nevében *Hoitsy* Pál magyarul, *Bessenyei* Ferenc horvátul üdvözölte őket; erre a horvát tartománygyűlés elnöke *Gyurgyevits* Vaso horvátul, *Kovacevits* István zágrábi főispán magyarul felelt. Az igazán nagy politikai jelentőséggel bíró látogatás főbb mozzanatai: az egyetemi ifjúság tisztelgése, a képviselőház meglátogatása, az új országháznak, a Feszty-féle körkép, az államvasutak gépgyárának, a magyar fegyvergyárnak, a ludoviceumnak megtekintése; sétahajózás a Dunán, disztrakoma a Margitszigeten, mely alkalommal *Bánffy* br. elnök, *Wekerle* Sándor miniszterelnök, *Gyurgyevits* Vaso, *Czrnkovic* Miklós egyet. tanár (ő mondta azt a szép és igaz dolgot, hogy ő Zágrábban jó magyar, Budapesten jó horvát), *Tomasich* egyet. tanár, *Berzeviczy* Albert államtitkár, *Pilverics*, *Apponyi*, *Khuen-Héderváry* gróf bán, *Bujanovics*, *Dániel*, *Horváth* Gyula képviselők, *Popovics*, *Gromon* Dezső mondtak szebbnél-szebb, a magyar és horvát barátságtól duzzadó felköszöntöket.

A horvát ellenzék tagjai otthon maradtak, sőt a *Strossmayer*-párt tagjai azt az otrombaságot akarták elkövetni, hogy tüntessenek a látogatás idejében a *Jellasic*-

szobor előtt s ezt a radikális Starcevic-párt tagjai hiúsították meg. Ők ugyan túlzók a politikában, de úgy látszik, jobban ismerik a tisztességet.

Válasz Mocsáry Lajos urnak. Tekintetes Szerkesztő Ur! Az Óralló 38-ik számában Mocsáry Lajos ur kétségbevonja a konvent üléséről küldött tudósításaim azon passzusának valóságát, hogy az igen tisztelt konventi tag urnak azon felszólalására, melylyel szavainak a Pesti Napló által történt irányzatos elferdítéséért recriminált, ugy az elnök Tisza Kálmán, mint György Endre konventi képviselő azt jegyezték meg, hogy ily ferdítések ellen csak az véd meg, ha a felszólalók lehetőleg kerülik a politikát. Azt írja Mocsáry ur, hogy ő ezt nem hallotta s ha hallotta volna, majd megtette volna rá észrevételeit. nagyon sajnálom, hogy a tisztelt felszólaló ur jó eszméi ily későn jönnek, de hogy az általam Tisza Kálmán és György Endre szájába adott szavak tényleg megfelelnek a valóságnak, arra nézve hivatkozom nem csupán a nevezettekre, de általában minden jelenvoltra. Viszont nem áll az sem, hogy az „Óralló” fentebbi tudósítását a fővárosi lapokból merítette volna, mert a fővárosi lapok közül egynek sem volt saját tudósítója a konvent ülésén s tudósításai épen ezért csak hézagosságok voltak.

Jelen sorok közzétételét az igazság és való tényállás érdekében kérem a T. Szerkesztőtől.

Budapest, máj. 21. 1894.

Az „Óralló” rendes fővárosi tudósítója

Külföld.

A török-bolgár barátság. Szofiából egy bolgár államférfi a török-bolgár barátságról és a Törökország és Bulgária közt létező, Abdul Hamid szultán által személyesen érvényre emelt érdekösszességről következőket írja a „Pester Correspondenz”-nek:

Abdul Hamid szultán személyes kezdesének és államférfi bölcsességének kell köszönni, hogy a macedoniai bolgárok iskolakérdését a legerencesebb módon megoldották. A szultán e baráti tényének rendkívül nagy értéke van Bulgária nemzeti önállóságára, mert közvetve benne van abban ama bolgár egyházi kérdéseknek Bulgáriára kedvező megoldása is, melyek 1870 óta folytonos torzalkodásokra adtak okot. Most ezeknek az egyházi kérdéseknek a kezelése is oly természetes alapon van biztosítva, hogy a szívélyes viszony Abdul Hamid szultán és a bolgárok közt egyértelmű lesz egy török-bolgár katonai védelmi szövetséggel.

Ezeknek a bolgár iskolai és egyházi kérdéseknek a gyakorlati fontossága kitűnik a következő előzményekből, melyek a bolgár kormány, Ferdinánd ó királyi fensége, Bulgária fejedelme, valamint Stambulow miniszterelnök eddigi békés diplomáciai működésének sikerét jellemzik.

Már 1870-ben elismerte a magas porta a bolgároknak azt a jogát, hogy a görög pátriárka hegemoniája alól magukat felszabadítsák. Egy császári fermán felhatalmazta a bolgárokat, hogy saját egyházközségeit alapítsanak az exarchátus név alatt. A görög pátriárka a szultán s fermánja ellen tiltakozott akkor és egyházi gyűlést hitt össze Konstantinápolyba, a mely a bolgárokat exkommunikálta. Ez az exkommunikáció eltávolította a bolgár népet az orthodox egyház köréből.

A szent orosz szinodus vonakodott a két fél viszolyában ítéletet mondani, egyrészt, hogy az orosz orthodox egyház fejét meg ne sértsé és annak prestige-ét az orosz nép szemében ez által ne kissebitse, — másrészt hogy a bolgárok rokonszenvét elleneik mellett való egyenes állásfoglalás által el ne veszítse. A szent orosz szinodus az orthodox vallásban egyházi választást attól való félelmében sem akart megerősíteni, hogy ez árthat bizonyos pánszláv törekvéseknek.

Az orosz szinodus ennek dacára hallgatag és titkon a bolgárok ellen a görög pátriárkának fogta pártját. Az orosz-török háború alatt II. Sándor cár bolgár pap által celebrált misét soha sem akart hallani, ugy környezete sem; a bolgár püspököknek, kiket gyakrabban küldtek valamely misszióval Oroszországba, soha sem engedték meg Oroszországban, hogy orosz templomban misézhesenek, míg Mihály szerb érseknek igen gyakran meg volt engedve. A bolgárok tehát elfogadták akkor a konstantinápolyi egyházi gyűlés exkommunikációját, az egyházi schismától való félelem nélkül. Ellenkezőleg a bolgár nép örült neki, mert önálló nemzeti bolgár individualitása ez által a vallás felszentelését kapta.

A háború után a bolgárok egyrésze elvált az exarchátustól az által, hogy a török általvalóságából bolgár államkötelekbe mentek át. Ezeknek a bolgároknak a maradéka azonban hű maradt egyházuk fejéhez, az exarchához. Ezek a bolgárok különösen az adrianopoli vilajetben és Macedoniában laktak. Az előtt ezekre a macedoniai bolgárokat nézve a török politika kedvezőtlen volt. Most Abdul Hamid szultán nagylelkű elhatározása által ezen a területen ósintén barátságos lett a magas porta politikája Bulgáriával szemben. Ennek folytán a külföldi agitátorok ámitó manőverei lehetetlenné lettek, a kik a macedoniai bolgárok korábbi panaszait is igaztásokra használták Bulgária, Ferdinánd fejedelem és Stambulow ellen. Ezek az agitátorok az előtt azt híresztelték, hogy a macedoniai, illetve törökországi bolgárok azért szenvednek, mert Oroszország ellenük van, hogy megbüntesse Bulgáriát mostani politikájáért. Sőt még azt az ostoba mesét is terjesztették ezek az agitátorok, hogy az osztrák és magyar befolyás a katolicizmusnak akarja megnyerni ezeket a bolgárokat. Ezt persze maga a nép is ámitásnak vette. Ellenben az orosz politikások a macedoniai polgárok viszonyaira való ártalmas heflyás által igenis hatni akarnak a fejedelemség politikai hangulatára, természetesen a kormányra és fejedelmre ellenséges irányban. E fardozasoknak természetesen nincs sikerük. A török-bolgárok mit sem akartak tudni a görög pátriárkáról és emisszáriusairól, hanem hűek maradtak az exarchához. Most pedig Abdul Hamid szultán államférfiúi előrelátása és Ferdinánd fejedelem óvatos békepolitikája ótalmat teremtett a külföldi békebonító celszövények ellen és biztosította Törökország és Bulgária közt az érdekösszesség alapuló baráti frigyet.

Szerbia. A szerb kormány és rendőrség a Karagyorgyevicsék javára az Obrenovics dinasztia ellen irányuló messze ágazó összeesküvés nyomára jött, melynek célja Sándor király elűzése s Karagyorgyevicsék visszahívása. Vezére volt ez összeesküvésnek Gyurics Milán uzeicai pópá s Pasics, a volt miniszterelnök, majd pétervári követ, a radikális párt vezére, ki külföldön van. Elfogták Tausanovics Koszta volt belügyminisztert, Stanovics Arzén laptulajdonost, Csebinácz kraljovai kereskedőt, ki a levelezést és hírszolgálatot közvetítette, Nenadovics egyetemi tanárt, a Karagyorgyevicsék közelrokonát, Rabarác Alexa radikálispartí képviselőt.

Belgrád, május 21. A király ma proklamációt bocsájtott ki, melyben az 1888-iki alkotmányt felfüggesztette s az 1869-iki alkotmányt reaktíváltatott. A miniszterium megerősített. Az állantanács újra kinevezetett, elnöke Krisztics Nikola volt miniszter. A legfőbb törvényszék és az állami számszék újra alakított; amannak elnöke Babovics, emennek elnöke Fanovics György nevezetett ki. (Pest. Corr.)

Ferenc Ferdinánd Londonban. Deym gróf, londoni osztrák-magyar nagykövet hivatalos értesítést kapott, hogy estei Ferenc Ferdinánd kir. herceg június elején Viktória királynő látogatására Londonba érkezik.

Az olasz trónörökös eljegyzése. A Gaz. di Parma szerint szombaton tartottak királyi családi tanácsot, melyben a király és királynén kívül a trónörökös, az aostai herceg, a király öccse és Thomasio herceg, valamint Crispi miniszterelnök és Blanc külügyminiszter vettek részt. Hosszas tanácskozás után, melyben a király óhajtására a miniszterek is kifejtették nézeteiket, határozatba ment, hogy a trónörökös jegyezzon el egy magyar kir. hercegnőt. Thomasio herceget meg is bízták, hogy Bécsbe utazzék, hogy az ottani udvarnak a határozatról hivatalosan is tegyen közlést. Hir szerint maga a trónörökös is nemsokára személyesen megy el Bécsbe.

ORSZÁGGYÜLÉS.

Május 17. Napirend előtt Bartha Miklós személyes kérdésben szólal fel. Ezután áttérnek a napirendre, a házassági jogról szóló törvényjavaslat tárgyalása. Wekerle Sándor miniszterelnök rövid kijelentéssel okolja meg indítványát, hogy a képviselőház ragaszkodjék korábbi határozatához s adjon a főrendeknek alkalmat arra, hogy bővebb megfontolással multkori elhatározásukat másítsák meg. Justh Gyula a szavazásból kiindulva a függetlenségi és 48-as párt aggodalmait fejezi ki a főrendház jelen szervezete iránt s azt, hogy az nem egyeztethető össze parlamenti rendszerünkkel. Sürgeti a főrendház reformját. Végül kijelenti, hogy hozzájárul a miniszterelnök határozati javaslatához.

Apponyi Albert gróf. Hosszabb beszéd után, melyben újra előadta ismeretes érveit, határozati javaslatot nyújt be a háznak, melyben azt indítványozza, hogy a törvényjavaslat a szükségképeni polg. házasság elvének megfelelőleg dolgoztassék át és küldessék vissza az igazságügyi bizottsághoz.

Öt percnél szünet után Kullmann János szól, pártolja a miniszterelnök határozati javaslatát.

Szilágyi Dezső. Nem tartja feleslegesnek még egyszer tisztázni a helyzetet és fentartani azt a reformot, melyet nemcsak a Ház többsége, hanem az egész ország szabadelvű közvéleménye különbség nélkül magáévá tett. Ezután fejtegeti az Apponyi által ajánlott formát, fényesen kimutatván ismét annak tarthatatlanságát. Az Apponyi által felállított alternatíva elől sem tér ki, hogy mi fog történni, ha a főrendház újra nem fog hozzájárulni az indítványozott üzenethez, szóló kifejezi, hogy ez oda hajtana a nemzetet, hogy az örökletes jelleg eltörlésével a főrendház gyökeres átalakítását eszközölje. Végül kéri fogadja el a ház a miniszterelnök javaslatát. Elnök a tárgyalás folytatását holnapra halasztja.

Május 18. Sággy Gyula szerint a miniszterelnök határozati javaslata céltüesztett, ezért nem pártolja. Pongrácz Károly gróf nem fogadja el a miniszterelnök határozati javaslatát, hanem Apponyiéhoz csatlakozik. Bathányi Tivadar gr. a javaslat ellen beszél, ő sem fogadja el a miniszterelnök javaslatát, hanem csatlakozik Apponyi Albert gr. határozati javaslatához. Szapáry Gyula gr. Röviden ismételi az első tárgyalás alkalmával kifejtett álláspontját. Nem ajánlja az egyházpolitikai javaslatoknak napirendről való letételét, mert e kérdéseket meg kell oldani. Fontosnak tartja az egységes házassági jog és állami judikatúra behozatalát, de a házasságkötés formája szerinte nem lényeges kérdés. Végül kijelent, pártolja Apponyi Albert gr. határozati javaslatát.

Polónyi Géza. Nem helyesli a javaslatnak a főrendházhoz való visszaküldését, mert a főrendház csak úgy szavazna, a mint most szavazott. Csak úgy lehetséges keresztülvinni a reformot, ha előbb megreformáljuk a főrendházat. Szerinte a főrendházat reformálni kell s erre vonatkozólag határozati javaslatot terjeszt elő. Ennek lényege az, hogy a főrendháznak a népképviselői kormányalkatnak megfelelő választási elven nyugvó reformálása iránt sürgősen terjeszzen elő javaslatot a kormány s a „házassági jogról” szóló javaslat tárgyában vett főrendházi üzenet tárgyalását, ama javaslat törvényerőre való emelkedéseig függesztés fel. Ezzel az ülés bevégeződik.

Május 19. Az előterjesztések után következik a napirend szerint a házasság jogról szóló törvényjavaslat tárgyalása. Gyurky Ábrahám gr. csatlakozik Apponyi Albert határozati javaslatához, mert ezt tartja olyannak, melyben a gyakorlati kibontakozás módja, a normális viszonyok helyreállítása, a felzaklatott kedélyek lecsillapítása, a szükséges és mellözhetetlen reformoknak kölcsönös megnyugvón alapuló gyors keresztül vitele oly világosan és meggyőzőleg kijelölve és körvonaloza van. Busbach Péter rövidebb beszéd után kijelenti, hogy hozzájárul a kormányelnök javaslatához. Szapáry László gróf klerikális beszéde után Tisza István nem szívesen szólal fel, de teszi azért, mert kötelességének tartja egyhangyannal azon okok és érvek közül szembeszállani, a melyek a vita folyamán felszínre kerültek. Miután ezekkel szembeszállt, kijelenti, hogy nemcsak a szabadelvű reform

szempontjainak, hanem épp a jól felfogott konzervatív politikának követelményeit akkor elégtűjük ki, ha örökre véglegesen s alaposan oldjuk meg e kérdéseket. Ezért járul hozzá a miniszterelnök határozati javaslatához. Ugron Gábor ismeretes érveit adja elő egy hosszabb vehemens beszédben kijelentvén végül, hogy a javaslatot nem fogadja el. Szól még Schreiber Ferenc személyes kérdésben majd Herman Ottó a javaslat mellett. Ezután elnök, mivel szólásra senki sincs feljegyezve, a vitát bezárja. Szilágyi Dezső igazságügyminiszter szól még aztán, azért, hogy Ugron beszédét világítsa meg. Ezután elnök kijelenti, hogy a záró beszédek a hétfőn tartandó ülésen következnek. A záró joga Apponyi Albert képviselőnek van biztosítva. Azután következik a kérdésben való határozathozatal.

TÁVIRAT.

Budapest (feladatott május 21-én, d. u. 4 órakor, érkezett 5 óra 10 perckor, saját tudósítónktól). A képviselőházban ma megtörtént a polgári házasság fölött a második szavazás is. A többség most is óriási volt, mert a javaslatnak a főrendházhoz való változatlan visszaküldése mellett szavazott 272 képviselő (multkor 281), ellene 104 (multkor 106), így a többség 168 (multkor 175), tehát mondhatni változatlan. A 7 különbséget a távol levők valamivel nagyobb száma okozta.

KÖZEGÉSZSÉGÜGY.

Meghívó

a folyó évi szeptember hó 1-től 9-ig Budapestben tartandó VIII. nemzetközi közegészségi és demográfiai congressusa. Ő cs. és apost. kir. felsége legmagasabb védnöksége alatt. Védnök helyettes Ő cs. és kir. felsége Károly Lajos főherceg.

A congressus elnöke: A szervező-bizottság elnöke: GRÓF KÁROLYI ISTVÁN. KAMERMAYER KÁROLY, min. tanácsos, polgármester.

Az 1891-ik évben Londonban tartott VII. nemzetközi közegészségi és demográfiai congressus a hozzá innen intézett meghívás alapján elhatározta, hogy a VIII. nemzetközi közegészségi és demográfiai congressus 1894-ben Budapestben tartassék.

A közönség tájékoztatására közöljük a következőket:

Tudományos előkészület.

A congressus munkálatai két csoportban, t. i. a közegészségi és demográfiai csoportban fognak folyni. A közegészségi csoport összesen 19, a demográfiai csoport pedig 7 szakosztályra oszlik a következő beosztással:

Hygienia: I. Fertőző betegségek kóroktana (Bakteriologia). — II. Járványok prophylaxisa. — III. Tropikus országok közegészségügye. — IV. Iparegészségügy. — V. Gyermekegészségügy. — VI. Iskolaegészségügy. — VII. Élelmezés egészségügye. — VIII. Városok egészségügye. — IX. Középületek egészségügye. — X. Lakások egészségügye. — XI. Közlekedés (vasut és hajózás) egészségügye. — XII. Katonai egészségügy. — XIII. Életmentés. — XIV. Allamorvosostan. — XV. Sport (testedzés és testápolás) egészségügye. — XVI. Fürdők egészségügye. — XVII. Állategészségügy. — XVIII. Gyógyszerészet. — XIX. Általános szamaritanus ügy.

Demographia: I. Történelem. — II. Általános demografia és anthropometria. — III. A demografia technikája. — IV. Östermelő osztályok demografiája. — V. Ipari munkásügy. — VI. Városok demografiája. — VII. A testi és szellemi fogyatkozások statisztikája.

A végrehajtó-bizottság minden egyes szakosztály számára megállapította ama főbb kérdéseket, a melyeknek tárgyalását szükségesnek látta és ezt azzal biztosította, hogy azokra szakmabeli kitűnőségeket kért fel. Azonkívül minden szakosztály számára egész sorát oly kérdéseknek állapította meg, a melyek tárgyalása szintén kívánatosnak mutatkozott. Az előkészítésnek ezen módja által sikerült eléműnk azt a nem remélt fényes eredményt, hogy már f. évi március 31-éig a közegészségi csoportban 437, a demográfiai csoportban 98, összesen tehát 535 előadás van a congressus részére bejelentve, a mi által annak tudományos működése a legszélesebb alapon már ma is biztosítva van és így előre mondható, hogy congressusunk a tudományos munkálkodásnak úgy terjedelmére, mint intenzitására nézve elődjeinek méltó utódja lesz. Minden egyes referatum, illetve kérdés tárgyalására 20, illetve 15, hozzászólásokra 10 perc van megállapítva. A congressus iránt már eddig is nyilvánuló általános érdeklődésnek jele az is, hogy március 31-éig 230 hivatalos képviselőlet van bejelentve. A congressus szeptember 2-án ünnepélyes ülésen Károly Lajos főherceg, ő cs. és kir. Fensége személyesen fogja megnyitni, a congressus záró ülését pedig szeptember 9-én fogjuk tartani. A megnyitó ülés napján, tehát szeptember 2-án délután, dr. Hueppe Nándor prágai tanár úr Semmelweis I. emlékére ünnepélyes előadást fog tartani, melynek végzetével a congressus tagjai megjelennek a temetőben Semmelweis Ignác sírkövének leleplezésénél. A congressus a szakosztályi üléseket szeptember 3, 4, 5, 7 és 8-án (vagyis hétfőn, kedden, szerdán, pénteken és szombaton) délelőtti 9 órától délutáni 2 óráig fogja tartani. Szeptember 6-ika (csütörtök) különböző kisebb kirándulások, középületek, köztintézetek stb. megtekintésére szünnapul van fentartva. Különös fontosságot tulajdonítottunk, a mint azt a londoni congressusnak határozata is kívánja, a diphtheria kérdése tárgyalásának, melynek tudományos előkészítésére a következő nemzeti bizottságok voltak szívesek megalakulni: 1. Amerikai bizottság, elnök: Prof. dr. John Billings, New-

York. 2. Angol bizottság, elnök: Edward Seaton M. D. London. 3. Bajor bizottság, elnök: Prof. dr. Ranke Henrik München. 4. Belga bizottság, elnök: Prof. dr. Tordens E., Brüssel. 5. Francia bizottság, elnök: dr. Roux, Paris. 6. Magyar bizottság, elnök: dr. Chyzer Kornél, Budapest. 7. Német bizottság, elnök: Prof. dr. Löffler Frigyes, Greifswald. 8. Norvég bizottság, elnök: Prof. dr. Johannessen Axel. 9. Olasz bizottság, elnök: Prof. dr. Faglioni Luigi, Róma. 10. Orosz bizottság, elnök: Prof. dr. Filatow Miklós, Moszkva. 11. Osztrák bizottság, elnök: Prof. dr. Wiederhofer, Bécs. 12. Román bizottság, elnök: Prof. dr. Maldarescu, Bukarest. 13. Spanyol bizottság, elnök: Prof. dr. Francisco Criado y Aquilar. 14. Svájci bizottság, elnök: Prof. dr. Hagenbach-Burkhardt Ede, Basel. 15. Svéd bizottság, elnök: Prof. dr. Almquist E., Stockholm. A diphtheriának ezen bizottságok által előkészített kérdése a congressus második napján, vagyis szeptember 4-én az I., II. és V. szakosztályok együttes ülésén fog tárgyalatni. Gondoskodtunk arról is, hogy a fontosabb kérdésekre vonatkozó több rendbeli előadásokat csoportosítsuk, hogy azokat együttesen tárgyalhassuk (tej, tuberculosis stb.), hogy nagyfontosságú, különösen gyakorlati, közigazgatási jelentőségű higiéniai megállapodások a plenum elé kerüljenek. Gondoskodtunk végre arról is, hogy nagyobb köröket érdeklő kérdések esetleg külön délutáni üléseken „népszerű előadások” czimán kerüljenek tárgyalásra. Tudományos kérdések felett szavazásnak nincsen helye. Szavazásra csakis közigazgatási stb. jellegű oly kérdések kerülhetnek, amelyekre nézve a congressus döntő nyilatkozata gyakorlati szempontból kívánatos. Minden ily indítvány a megfelelő szakosztályban teendő, ott előzetesen tárgyalandó és csakis a szakosztályok részéről így előzetesen tárgyaló és a szakosztály által egyhangulag vagy szótöbbséggel elfogadott és véleményezett kérdések és indítványok kerülhetnek a bezáró ülésen esetleg szavazás utján végeldöntés alá. A congressus ügymenetét a végrehajtó-bizottság részéről kijelölt hazai elnökök fogják vezetni, a szakosztályok ülésein pedig a végrehajtó-bizottság részéről az előadók sorából későbbben nevezendő tiszteletbeli elnökök fognak elnökölni.

Kiállítás.

A kongressussal kapcsolatban kiállítást is rendezünk, de csak oly tárgyakból, melyek a közegészségügy keretébe tartoznak és a melyek vagy a kongressus programjába felvett és annak ülésein tárgyalandó kérdésekre vonatkoznak, avagy egyáltalán közegészségi szempontból tudományos vagy gyakorlati érdekel bírnak és a kongressus tagjainak bemutatandók. Ipari versenykiállítás ki van zárva. Kiténtetés tervbe véve nincsen, az érdelemek azonban a záró ülésen jegyzőkönyvileg fognak felelítettetni. Térdij nem fizetendő, azonban a kiállító tartozik a tűzbiztosítást fizetni. A kongressusi kiállítás címére érkező tárgyak vámentesek, kivéve, ha azok itt eladatnak. A kik kiállítani hajlandók, ezt a főtítkárságtól bekívánt úrlapon szíveskedjenek legkésőbb május hó 15-éig a főtítkárságnál bejelenteni.

(Vége köv.)

KÖZGAZDASÁG.

A mai szocializmus.

— Le Socialisme Contemporain. —

Írta: Émile de Laveleye.

Fordította: Bartha Béla dr.

(Folytatás.) Jögsötött magyar fordítás.

A társadalmi átalakulást nem lehet dialektikus hajszalagosatással előidézni, bármily borotvaélességű legyen. Anyagias elveik s tanak a röghöz kötik őket s épen ezért nem nyújtanak megvalósításra érdemes eszményt, mert szerintük minden létező változhatlan törvények születte s ezek éppúgy uralkodnak az emberi társadalmak, mint az égi testek fölött.

A francia szocialisták gyakran tudatlanok, naivak s felülnek saját agyrémeiknek. Proudhon szellem-rugékonysága dacára, keveset tanult s azt is rosszul emésztette meg. De mindnyájan emberiesek; saját modorukban az egyetemes jólétről álmodoznak. Alapjában véve megtévedett emberbarátok. Hibáik, sőt eszelenségeik dacára nemes céljukban a testvériséget ohajtanak uralkodóvá tenni az emberek között. Alomlátók, ábrándozók, kik a jakobinusok erőszakosságát mindig elítélték, míg a német szocialisták, kik szárazok s kemények, mint valamely syllogizmus, készen volnának ezeket újra kezdeni.

Mennyivel magasztosabb a keresztényesség, csupán a társadalmi reform szempontjából tekintve is, mindezeknél a rendszereknél, melyekben hol a való élet, hol az igaz könyörületesség tekintetbe vétele nincs meg. Krisztus minden tanításából az az igazság sugárzik ki, hogy semmiféle tökéletesedés nem képzelhető, ha előbb az ember maga meg nem javul. Minden valódi haladás forrása az erkölcsi újjászületés. A mostani társadalom bajait sem a dazdasági tanok bármily finom bírálata, sem valamely új társulási forma — legyen bár falanszter, vagy munkás termelő-szövetkezet (cooperative society) — nem fogja meggyógyítani.

A keresztényesség azáltal törte össze a szolgaság jármát, hogy a társadalom minden rétegében több világságot és több erkölcsiséget terjesztett szét. A nyomor csakis ily erkölcsi befolyások folytán fog megszűnni. „Mindenkor lesznek bizonyára, szegények közöttünk”, mert mindenkor lesznek javíthatatlan restek is és a mint Szent Pál mondja, „a ki nem dolgozik, ne is egyék”, de a mint a felsőbb osztályok jobban fölismerik és jobban teljesítik kötelességüket; a mint a munkások képzetebbek, erkölcsösebbek lesznek s érzelmeiknek nem oly rabjai, hanem munka s takarékoság által tulajdon szerzők; a mily mértékben módítja elő a tudomány a földművelés és ipar termelési képességét, époly mértékben tűnik majd el a tömeg nyomora, a végső, kiáltó szükség legalább annyiban, a mennyiben a családok egész osztályát sújtotta s társadalmi rendünk égető sebéit alkotta.

(Folyt. köv.)